

פנימיות לילדים ובני נוער בסיכון: ממצאי דיווח עצמי של חניכים והורים

אנה רזניקובסקי-קוראס

שיר לוי

טל ארזי

עריכת לשון: רויטל אביב מתוק
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

המסמך הוזמן על ידי אגף בכיר חוץ ביתי, משפחה, ילד ונוער והשמות מיוחדות
במשרד הרווחה והביטחון החברתי ומומן בסיועו.

הצעה לציטוט (APA 7):

רזניקובסקי-קוראס, א', לוי, ש' וארזי, ט' (2026). פנימיות לילדים ובני נוער בסיכון:
ממצאי דיווח עצמי של חניכים והורים. דמ-080-26. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

רקע

מסגרות השמה חוץ-ביתיות לילדים ולבני נוער הן חלק חיוני ממערכי השירותים של מערכות רווחה במדינות מפותחות, וישראל בתוכן. בעשורים האחרונים גוברת ההכרה בחשיבות וביתרונות של שותפות עם מקבלי שירותים חברתיים בתהליכי קבלת החלטות וקביעת המדיניות. בתוך כך, הזכות של ילדים ובני נוער להשתתף בתהליכי קבלת החלטות הנוגעים להם מבטאת תפיסה ערכית, מקצועית ומעשית, והיא מעוגנת באמנה הבין-לאומית בדבר זכויות הילד. המשמעות המעשית לכך כוללת הקשבה לצורכיהם ולרצונותיהם והבאתם בחשבון בכל הנוגע לעיצוב המענים והפתרונות.

כחלק מן התפיסה ומן המהלך שנערך בפנימיות בשלוש השנים האחרונות לפיתוח מערכת ממוחשבת להערכת מצב, תכנון התערבות ומדידת תוצאותיה, גובשו שאלונים למילוי של החניכים בפנימיות והוריהם כחלק בלתי נפרד ממנה.

מטרות

1. פיתוח כלי ייעודי להערכת איכות כלל המענים שהחניכים מקבלים בפנימייה (ההתערבות) ותוצאותיהם, באמצעות דיווח עצמי של החניכים ושל הוריהם.
2. הערכת מצבם של החניכים בשבעה תחומי חיים (התנהגותי, רגשי-נפשי, חברתי, משפחתי, לימודי-חינוכי-תעסוקתי, בריאותי-פיזי, היפגעות מחוץ למשפחה), ניטור אחר מענים ודרכי התערבות שהחניכים מקבלים בפנימייה, הערכת איכותם ובחינת השגת התוצאות הרצויות.

שיטה

תהליך העבודה בפרויקט כלל חמישה שלבים: פיתוח כלי מדידה עבור חניכים ועבור הוריהם על ידי קבוצה רב-מקצועית ורב-מדרגית שחברים בה אנשי מקצוע מן המטה, מן המחוזות ומן השטח וכן מומחית מניסיון חיים; מחשוב כלי המדידה במערכת הטפסים הממשלתית של משרד הרווחה והביטחון החברתי; ביצוע פרה-טסט ברמת התוכן על ידי ועדת ההיגוי לתוכנית; הפצת כלי המדידה הממוחשבים לחניכים ולהוריהם בסיוע מנהלי הפנימיות, איסוף המידע מן הכלים וניתוחו; הפקת לקחים ומסקנות ראשוניות על איכות ההתערבות ועל מועילותה מנקודת המבט של החניכים וההורים.

ממצאים

מאפייני רקע: מאפייני החניכים אשר מילאו את השאלונים דומים למאפייני כלל החניכים בפנימיות. על כן, אף ששיעורי ההשבה לשאלונים נמוכים, אפשר להשליך מן הממצאים על כלל אוכלוסיית החניכים.

צרכים: להערכת החניכים וההורים, הצרכים המרכזיים של החניכים הם בתחום הרגשי ובתחום הלימודי-חינוכי.

תפוקות (מענים ודרכי התערבות): מרבית החניכים וההורים דיווחו כי החניכים קיבלו מענים הנדרשים להם בשישה תחומי חיים: לימודי-חינוכי, חברתי, משפחתי, התנהגותי, בריאותי ורגשי. עוד נמצא כי הצוות מעורב ומסייע לחניך ביחסים החברתיים שלו, מסייע לשיפור הקשר שלו עם המשפחה, מסייע בשיפור ההתנהגות שלו, דואג לתנאים הפיזיים בפנימייה, דואג לצרכים הרגשיים שלו ומגבש תוכנית התערבות אישית לכל חניך יחד עם החניך והוריו.

יחסי החניך עם צוות הפנימייה: 61.9% מן החניכים דיווחו כי לצוות הפנימייה כמעט תמיד או תמיד אכפת מהם ושמקשיבים להם; ו-80.5% מן החניכים דיווחו כי צוות הפנימייה התייחס אליהם טוב תמיד או בדרך כלל.

יחסי ההורים עם צוות הפנימייה: 90.1% מן ההורים דיווחו כי הצוות נוהג בכבוד וברגישות הן כלפיהם הן כלפי ילדם ו-73.8% מרוצים מהתנהלות צוות הפנימייה ומן הקשר ביניהם.

תוצאות: 71.0% מן החניכים דיווחו כי הם מרגישים טוב בנוגע לחייהם בפנימייה. מרבית החניכים (78.2%) וההורים (85.0%) דיווחו כי חל שיפור בחיי החניכים בשנה האחרונה שלפני המענה על השאלון. כמו כן נמצא כי לעומת המדידה הקודמת שנערכה בסמוך לפרוץ מלחמת חרבות ברזל, חל שיפור במצב הרגשי של החניכים (מצב הרוח בתקופה האחרונה) ובתחושה כי יש אנשים מצוות הפנימייה שמקשיבים להם.

סיכום והמלצות

שותפות החניכים: ניכר כי ישנם מאמצים לקדם שותפות של החניכים בקבלת החלטות הנוגעות לחייהם בפנימייה. מומלץ להמשיך ולהעמיק את שיתופם בגיבוש, בהבנה וביישום של תוכניות ההתערבות האישיות, וכן להרחיב את אפשרויות הבחירה וההשפעה בחיי היום-יום.

1

שותפות הורים: נמצא כי קיימת שותפות עם הורים, בין היתר בעדכון על מצבים רגשיים והתנהגותיים של החניך. מומלץ להמשיך ולחזק את מעורבות ההורים בתהליכי קבלת החלטות ובמצבו של החניך באמצעות קשר רציף, יזום ושיטתי.

2

מענה רגשי-נפשי: נוכח הקשיים הרגשיים המשמעותיים שעומדים מגיעים לעיתים קרובות בני נוער המופנים למסגרות חוץ-ביתיות, התחום הרגשי-נפשי זהה כמקד מרכזי של קשיים. לפיכך מומלץ לחזק את היקף המענים הרגשיים והטיפוליים בפנימיות, את זמינותם ואת רציפותם.

3

חוגים ופעילויות פנאי: הממצאים מצביעים על חשיבותם של חוגים ופעילויות חוץ לתמיכה בהתפתחותם החברתית והרגשית של החניכים. מומלץ להרחיב את היצע החוגים והפעילויות ולעודד השתתפות פעילה בהם.

4

מערך מדידה והערכה: מומלץ להמשיך במאמצי פיתוח והטמעה של מערכת מדידה שוטפת המבוססת על דיווחי חניכים, הורים ואנשי מקצוע, לצורך בחינה מתמשכת של איכות ההתערבות ותוצאותיה. בתוך כך, מומלץ להטמיע את החשיבות של הכלים לדיווח עצמי עבור החניכים והוריהם כדי להגביר את שיעורי ההשבה להם.

5